

## Nr 268.

Godkänd av första kammaren den 23 maj 1930.

Godkänd av andra kammaren den 23 maj 1930.

*Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av en fond hos Aktiebolaget Jordbrukarbanken, avsedd att möjliggöra avveckling av vissa krediter åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar.*

(Statsutskottets utlåtande nr 157.)

### Till Konungen.

I en till riksdagen den 7 april 1930 avlåten proposition, nr 275, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen *dels* medgiva, att Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 må tillhandahålla Aktiebolaget Jordbrukarbanken ett belopp av 3,000,000 kronor för bildande av en fond, avsedd att möjliggöra beviljande åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar av ackord eller eftergift å förbundets och föreningarnas skulder till banken i enlighet med de av departementschefen angivna riktlinjerna, *dels ock* besluta, att till beredande av medel härför från fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 ett belopp av 3,000,000 kronor skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret.

I anledning av förevarande proposition har inom riksdagen väckts bland annat en motion II: 556, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att utöver de av Eders Kungl. Maj:t äskade 3,000,000 kronorna ställa ytterligare 1,500,000 kronor till Jordbrukarbankens förfogande för

ändamålet ifråga, dels att från i propositionen angiven fond jämväl ifrågavarande belopp skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret.

Då vid 1923 års riksdag — i anslutning till en redan tidigare nödvändig jord stödaktion genom Kreditkassan beträffande vissa andra banker — beslut fattades om rekonstruktion av Svenska lantmännens bank, framhöllos de vittgående följderna av bankrörelsens nedläggande med hänsyn till den stora utbredning, som Svenska lantmännens riksförbund med anslutna föreningar fått bland landets jordbrukare. Denna omständighet och nödvändigheten att förhindra svåra ekonomiska förluster för stora grupper medborgare med därav följande allvarliga rubbningar inom vår jordbruksnäring angåvos som huvudmotiv för statens bildande av Jordbrukarbanken. I konsekvens härmed har Jordbrukarbanken sedermera stått som riksförbundets jämte dithörande sammanslutningars huvudkreditgivare.

Av riksdagens vederbörande utskott företagna undersökningar hava givit vid handen att, om än ifrågavarande lantmannasammanslutningars ekonomiska obestånd närmast föranletts av på hösten 1929 inträffade häftiga prisfall på jordbruksprodukter, deras finansiella trångmål dock till stor del härleder sig redan från tiden före Jordbrukarbankens tillkomst. Som beklagligt framstår uppenbarligen att ej i samband med rekonstruktionen av Lantmännens bank den därmed avsedda upprensningen av bankens mellanhavanden med ifrågavarande jordbruksorganisationer verkställdes tillräckligt grundligt. En tyngande förräntning av tidigare ådragna skulder har sålunda alltjämt inverkat förlamande på verksamheten och hämmat föreningsrörelsens utveckling.

Om än stor tvekan måste hysas rörande lämpligheten av ytterligare statliga uppoffringar för upprätthållandet av en rörelse, som visat sig så ekonomiskt och organisatoriskt svag, anser sig dock riksdagen ej kunna avslå den föreliggande propositionen. Ett bifall till propositionen får betraktas allenast som ett fullföljande av den vid 1923 års riksdag inledda stödaktionen. Att i svenska jordbrukets nuvarande krisläge undandraga ifrågavarande lantmannasammanslutningar, av vilka större delen räknar sin tillkomst ända från tiden omkring sekelskiftet, ett fortsatt stöd vore enligt riksdagens mening mindre välbetänkt. Erfarenheterna från främmande länder utgöra övertygande vittnesbörd om vikten för den enskilde lantmannen att hava dylika inköps- och försäljnings-sammanslutningar att lita till vid framställningen och avsättningen av jordbrukets produkter. Enligt vad från Jordbrukarbankens nuvarande ledning framhållits, har banken stort intresse av att nämnda föreningsverksamhet till väsentlig del kan fortleva och detta redan med hänsyn till de betydande engagemang, vilka nu ingå i bankens portfölj. Ett sammanbrott av lantmännens föreningsrörelse har av bankledningen angi-

vits kunna under ogynnsamma förhållanden medföra stor skada för banken.

Huvudsyftet med här avsedda stödaktion får enligt riksdagens mening anses vara att åstadkomma en nyorganisation av den till riksförbundet anslutna jordbrukskooperationen under så betryggande former, att en fullt bankmässig kreditgivning hädanefter möjliggöres. Härför läser emellertid erfordras en ingående undersökning från bankens sida av de olika sammanslutningarnas finansiella ställning med hänsyn tagen bland annat till de ekonomiska prestationer, som hos de särskilda föreningsmedlemmarna kunna utkrävas på grund av lämnade reversförbindelser av olika slag. Från riksförbundsledningen har inför riksdagens vederbörande utskott vitsordats, att nuvarande organisation är behäftad med svåra brister. Som ett oeftergivligt krav för bankens medverkan till nuvarande skuldbördas lättande läser därför böra uppställas en genomgripande konsolidering av den nuvarande föreningsverksamheten. Därvid läser banken ej underlåta att anlita den sakkunskap, som kan stå till förfogande. Ett viktigt problem är härvidlag möjligheten till rörelsens framtida förseende med erforderligt driftkapital. Skall en sund framtida utveckling av verksamheten kunna tryggas, läser man härvid i första hand böra bygga på egna kontantinsatser från de enskilda medlemmarnas sida.

Riksdagen ansluter sig alltså till departementschefens uttalande därom, att vid beviljande av tillskott åt banken för nu angivna ändamål bör bestämt förutsättas, att bankens styrelse tillser, att med snabbhet och grundlighet verkställas en ytterligare undersökning av de särskilda företagen, på det att blivande åtgärder må grundas på tillräcklig kännedom om gäldenärernas verkliga ekonomiska läge. De förändringar i organisatoriskt avseende, som befinnas önskvärda i syfte att befrämja en ändamålsenlig förvaltning, böra, såsom departementschefen anfört, ovägerligen av bankstyrelsen krävas och deras genomförande kontrolleras.

Huruvida det för avskrivningar beräknade beloppet, 3,000,000 kronor, kan anses tillräckligt kan ej för närvarande tillförlitligt utrönas. Enligt en av Jordbrukarbanken verkställd uppskattning, grundad på en preliminär genomgång av de olika företagens ställning, läser beloppet få anses knappt tilltaget. Den brist, som möjligen kan komma att uppstå, har dock ansetts kunna täckas med vinstmedel å bankens verksamhet. Motionsvis har framställts krav på beloppets höjning till 4,500,000 kronor. Med hänsyn tagen till att föreningsmedlemmarnas direkta ansvarighet i första hand bör tagas i anspråk för förlusternas täckande, anser sig riksdagen ej böra vidtaga någon utökning av beloppet.

Riksdagen får alltså anmäla, att riksdagen, med bifall till förevarande proposition,

*dels* medgivit, att Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 må tillhandahålla Aktiebolaget Jordbrukarbanken ett belopp av 3,000,000 kronor för

bildande av en fond, avsedd att möjliggöra beviljande åt Svenska lantmännens riksförbund och därtill anslutna föreningar av ackord eller eftergift å förbundets och föreningarnas skulder till banken i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden den 7 april 1930 angivna riktlinjerna,

*dels ock* beslutat, att till beredande av medel härför från fonden för mötande av förluster å Aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 ett belopp av 3,000,000 kronor skall överföras till Kreditkassans kreditiv i riksgäldskontoret.

Stockholm den 23 maj 1930.

Med undersätlig vördnad.

---